

L'addicció i la redempció

AIDA SEGURA

NARRATIVA

Agota Kristof, *L'analfabeta*.
Traducció de Montserrat Solé Serra.
LAERTES. Barcelona, 2005.

Fernando Pessoa pensava que la vida era, en essència, tedi i avorriment: "Qui llegeix deixa de viure. Feu-ho per provar. Deixeu de viure i llegiu. Què és la vida?". Ara no recordo si ho va deixar dit ell mateix o si ho va *fer escriure* a algun dels seus heterònims (Alberto Caeiro, Álvaro de Campos, Ricardo Reis...), aquells que el posseïen fins al punt de canviar-li la personalitat i el caràcter. Flaubert va formular la mateixa idea amb unes altres paraules: "L'única manera de suportar l'existència és rebolcant-se en la literatura com en una orgia perpètua". De fet, legions senceres d'escriptors han trobat en la literatura l'única salvació possible. Molt coherent. L'estrany seria que s'haguessin salvat perfeccionant el cultiu hidropònic. El detall està en el fet que els escriptors escriuen i deixen constància escrita de les seves neurosis, un mal per altra banda democràtic i universal (les neurosis, no escriure professionalment).

Agota Kristof comença així *L'analfabeta*, una breu i esmolada narració autobiogràfica: "Llegeixo. De manera gairebé malaltosa. Llegeixo tot el que em cau a les mans, tot el que tinc a la vista: diaris, llibres escolars, cartells, trossos de paper que trobo pel carrer, receptes de cuina, llibres infantils. Qualsevol cosa impresa". La lectura, doncs, vista com una addicció incurable però també com una deliciosa salvació, com un

refugi per a una nena de quatre anys que viu la Segona Guerra Mundial a Hongria. I anys més tard, quan ja ha trobat la seva vocació, la lectura com una excusa, llegir hores i hores en comptes d'escriure. Perquè Agota Kristof, més que fer llibres, els destil·la. Les seves obres són sòbries i atapeïdes, però no en el sentit de complicades sinó en el de condensades. Les frases són curtes i concises. Les paraules clares, triades a consciència; es té la sensació que no podien ser unes altres. El resultat és una prosa intensíssima que queda gravada a la memòria del lector. Fa temps

que vaig llegir *El Gran Quadern*, la seva primera novel·la traduïda al català, però recordo perfectament l'estupefacció que et provoca l'última pàgina, encara que ja hi arribis molt garratibat per les precedents i et pensis que la cosa no pot anar a més.

L'analfabeta és la cinquena obra que se'n publica aquí, després de la novel·la *Ahir* i de la trilogia formada per *El Gran Quadern*, *La prova* i *La tercera mentida* (totes editades per La Magrana). Com diu el subtítol, és una narració autobiogràfica i, a part de compartir el mateix estil admirable de l'autora, té poc a veure amb l'horror impassible de la trilogia, la història de dos bessons supervivents en l'accepció més salvatge del terme. A *L'analfabeta* hi ha fins i tot un humor amable i fi, encara que t'estigui explicant que ha de manllevar sabates quan ha de deixar les seves al sabater (un trauma vital que ha donat moltes pàgines a la literatura).

Agota Kristof, nascuda a Hongria el 1935 però refugiada a Suïssa des del 1956, escriu les seves novel·les i obres de teatre en una llengua adoptada, el francès. *L'analfabeta* és una narració memorable en què l'autora explica amb lucidesa el seu difícil aprenentatge vital: la guerra, l'exili, la imposició de l'alemany i el rus, la pèrdua de les arrels. Però sempre, sempre, com a bot salvavides, com a font inesgotable d'energia, com la casa que mai s'esfondra, com la millor redempció possible, la literatura. Ja sigui escrivint (poc) o llegint (molt).

AGOTA KRISTOF VA NÉIXER A HONGRIA EL 1935

NARRATIVA

David Nello, *Informe celestial*.
COLUMNA. Barcelona, 2004.

La mort, aquell país verge que no permet tornar de les seves fronteres a cap dels viatgers. Qui no ha desitjat mai que el deslliurin de la incertesa sobre el més enllà? El suís Laurent Pasquier decideix posar un anunci discret al diari demanant entrevistes amb persones que hagin experimentat la mort de primera mà. Les confessions, però, no sacien el seu interès i un bon dia decideix contractar un heroïnòman, que gairebé mor d'una sobredosi, amb l'esperança que l'ajudi a descobrir què és la mort. Es tracta de donar-li una nova sobredosi i que visiti per uns instants el purgatori o el que recoi hi hagi un cop defallim i que després expliqui l'estada a Pasquier. D'aquesta manera neix l'anomenat *Informe celestial*, de Jeff Willow, un text que resol l'angoixa existencial amb paràgrafs d'excel·lent ironia.

David Nello (Barcelona, 1959) és escriptor i músic. *Informe celestial* és la seva tercera novel·la per a adults. La precedeixen *Nou dits*, premi Fiter i Rossell 1999, i *Història Natural*. En l'àmbit de la literatura infantil i juvenil ha escrit prop d'una vintena de títols, entre els quals destaca *L'aposta*, premi Columna Jove 2001. El seu darrer llibre conté el seu peculiar humor hilarant per relatar l'agonia de Pasquier i la cerca desesperada que emprèn la germana de Willow en adonar-se que Jeff ha desaparegut. Divertida i amena, ens recorda que, com deia Epicur, "és beneït qui diu que li fa por la mort no perquè patirà quan arribi, sinó perquè pateix sabent que arribarà". A.T.

Xavier Escura, *Les dames del foc*.
PROA. Barcelona, 2004.

L'extermini càtar ha protagonitzat nombroses obres, però poques han profunditzat en els motius reals que van empenyer l'Església del moment a anorrear aquell grup de dissidents. I si més no, les que ho fan són obres d'assaig històric, destinades a estudiosos de la matèria, no pas un hàbil encreuament d'història i ficció que, alhora que ens narra les fogueres *purificadores*, l'expansió catalana sota les ordres de Pere el Catòlic i el setge del castell de Montsegur, ens entreté amb tragèdies quotidianes tenyides d'amor i gelosia, de cobdícia i revenja.

L'historiador Xavier Escura (1954), autor i editor de la col·lecció de narrativa històrica i il·lustrada *Temps d'Espases*, sintetitza a *Les dames del foc* la croada contra els càtars i les raons polítiques que, juntament amb les religioses, dugueren el Papa a crear la Inquisició i a liderar un veritable holocaust. En l'Europa d'aquells temps hi havia la por que Catalunya s'expandís pel nord i esdevingués una monarquia que pogués posar en entredit els francesos en més d'una ocasió. Aquesta conjuntura geopolítica, molts cops silenciada, i els preceptes de la doctrina càtar, com el rebuig a l'ostentació religiosa i a la violència, serveixen de refons al llibre, que pren la forma de memòries. Pere Roger de Mirapeis, cap militar de Montsegur i supervivent de la batalla de Muret, dona corda als records i redacta aquest text testimonial amb l'ajut de la crònica inacabada d'Esclarmonda de Foix. Amb un ritme cinematogràfic i un llenguatge molt viu, Escura, autor també de *Crònica dels càtars*, *Càtars i trobadors*, *Els sentiments i les raons de les nacions* i *Els mites de Muret i Montsegur*, ens delecta amb una veritable declaració d'amor a un temps i una cultura: les arrels catalano-occitanes. A.T.

Doble vida

ANNA TOMÀS

NARRATIVA

Manuel Brugarolas, *L'any del te*.
COLUMNA. Barcelona, 2004.

A qui trucaries si un bon matí et llevessis en una cambra mal ventilada d'un hotel de vacances amb una dona morta dins del llit? L'Eduard Puig truca a un amic i li demana que el vingui a buscar. Però per si no fos prou treure-li les castanyes del foc i ajudar-lo a desaparèixer sense deixar rastre, uns dies més tard es troba amb la proposta agosarada que investigui la difunta. És una iniciativa o un parany? L'Eduard assegura que ell no l'ha assassinada, però és un home a qui agrada massa jugar i mentir. Acceptada la proposició, més per la vanitat del repte que per simple curiositat, l'amic i narrador de la novel·la inicia un seguit d'entrevistes. Així sabem que aquella jove, la Magda Audet, sempre va viure dues vides i no sempre la que quedava al marge era la segona.

Manuel Brugarolas viu i treballa a Barcelona, on va néixer el 1946. Autor

de les novel·les *El crit* i *Safari*, i dels reculls de contes *El qui empeny l'amor per la finestra* i *El regal del mariner*, ara ens presenta aquesta novel·la trepidant que demostra que doblar divideix. I és que no hi ha manera de ser del tot enlloc. Però anem endarrere, fins al 1980. La Magda estudiava COU a Ripoll. Aquell seria l'any del seu primer amor. En Joan Prim era el seu professor i durant tres mesos esdevingué també el seu amant, un amant turbulent. Tenia canvis d'humor sobtats i es tornava irritable fins al punt de caure en la violència covarda o en estats de tristesa que allunyaven la Magda del seu costat i la deixaven indefensa. Les setmanes van passar i la història va arribar a un punt de no-retorn. Ell va presentar la dimissió. Ella va marxar a viure a Barcelona.

CANVIS D'ESTAT SENTIMENTAL

A hores d'ara la Magda hauria d'haver après la lliçó. S'ha casat, té un marit envejable, però acabarà deixant-se ensarronar de nou pel Joan. No hi ha res a fer. "Ella seria sempre allà, al seu abast. Sense oposar cap resistència. Encara que se n'adonés, l'hi consentiria. Encara que sabés el final. Encara que la

fes patir. A canvi de què? A canvi del desig. Perquè, com per fi ara acabaria per descobrir, el desig era l'única cosa que tenien en comú. El desig, tan sols el desig". Durà una doble vida: dobles cases, dobles carícies, dobles dutxes. Una doble vida i mentir en totes dues.

De mica en mica i gràcies a les converses mantingudes amb el cercle més proper de la Magda, anirem omplint els espais en blanc de la història. Res no atura l'amic de l'Eduard. Res pot frenar la lectura. Vols saber què va passar, què passarà i què hauria pogut passar si les coses haguessin pres un altre rumb. Falses pistes i un munt de secrets a descobrir s'amunteguen al llarg de les 255 pàgines d'aquesta novel·la, que denota la mestria de l'autor per atrapar el lector i fer-li devorar les pàgines amb la il·lusió de poder intervenir, sobretot quan, per sorpresa, apareix la brutal i perillosa violència conjugal.

Flashbacks allà on toca i diàlegs aconseguits converteixen aquest títol en un llibre apassionant, una obra que, com els bons llibres, manté la incògnita fins al final, deixant volar la imaginació. Però la realitat acostuma a ser punyent i, quan hi ha hagut tantes mentides per entremig, la veritat sol caure com una llosa damunt nostre. Qui era la Magda Audet realment? Quines intencions hi havia darrere aquell crim perfecte? Profundament sensible i amb el suspens embotit en el llapis de Brugarolas, *L'any del te* és una bona novel·la que ens demostra, un cop més, les terribles conseqüències de la gelosia.